

ГРОМАДСЬКІСТЬ І ВИДОБУТОК НЕТРАДИЦІЙНОГО ГАЗУ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

ДАНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БУЛО РЕАЛІЗОВАНЕ ГРОМАДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ «ДІКСІ ГРУП» ЗА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ «ВІДРОДЖЕННЯ» В РАМКАХ ПРОЕКТУ «ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ УРЯДУ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ПРО УМОВИ ВИДОБУТКУ НЕТРАДИЦІЙНОГО ГАЗУ».

Всі погляди, висловлені в цій публікації, належать виключно авторам.

За додатковими копіями цього дослідження та інформацією, будь ласка, звертайтеся:

02095 Київ, вул. Срібнокільська 24, а/с 68

author@dixigroup.org

Дослідження також доступне на веб-сайті «Українська енергетика UA-Energy.org».

© ГО «Діксі груп», 2012 – 2013

*«Вони (поляки) мотивовані розвивати видобуток економічно,
і вони вмотивовані розвивати його політично»
Деніель Єрґін, "The Quest"*

Успіхи Польщі дуже важливі для майбутнього видобутку нетрадиційного газу в Європі. Сьогодні на «польський приклад» оглядаються інші члени Європейського Союзу – Німеччина, Франція, Чехія, Угорщина. Від того, наскільки ефективно і якісно будуть працювати енергетичні компанії в Польщі, буде залежати ставлення країн ЄС до видобутку нетрадиційного газу.

Тема видобутку нетрадиційного газу для Польщі лежить відразу у кількох площинах, які слугують аргументами на користь його видобутку. По-перше, це питання національної безпеки і зменшення енергетичної залежності від Росії; по-друге, спосіб зменшити вуглецеві викиди і виконати європейські вимоги щодо зменшення викидів на 20% до 2020 року; по-третє, це спосіб економічно розвинути регіони і покращити фінансове становище країни. Усі ці питання є важливими як на рівні уряду, так і громадськості, що робить Польщу унікальною в її однозначній підтримці політики видобутку нетрадиційного газу.

На національному рівні уряд докладає зусиль для належного ведення політики в цій сфері. Йому доводиться відповідати і спростовувати негатив та критику на загальноєвропейському рівні, залучати потужних іноземних інвесторів, вдосконалювати законодавство, інформувати громадян про процес ведення політики в цьому напрямку. Станом на сьогодні така діяльність уряду грає на користь його політичного рейтингу, і може стати фактором для підтримки від виборців на майбутніх виборах.

Підтримка населенням політики видобутку нетрадиційного газу також є високою – навіть вищою, ніж у США. Разом з тим, на місцевому рівні, де працюють компанії, час від часу виникають протести проти цієї діяльності. Мають місце як публічні виступи, так і письмові звернення до органів влади з вимогою припинити діяльність компаній. У деяких районах громади ведуть більш конструктивний діалог, визначаючи чіткий перелік питань і вимог, які, долучаючи до процесу і уряд, обговорюють і узгоджують з компаніями.

Перспективи Польщі з видобутку нетрадиційного газу

Польща вважається однією з найбільш перспективних європейських країн для видобутку. За оцінкою Адміністрації з енергетичної інформації США, Польща може містити до 5,3 трлн. куб. м. газу, що дозволить забезпечити власне споживання у 14 млрд. куб.м. на багато десятиліть уперед¹. У польських еспертів оцінки дещо скромніші, однак навіть згідно з їх прогнозами, Польща здатна видобувати 5-15 млрд. куб.м. газу щорічно².

Відповідно до оцінок Інституту Костюшка, сфера видобутку нетрадиційного газу в Польщі можна створити більше 155 000 нових робочих місць протягом наступних 10 років. Розробка родовищ дасть можливість Польщі також стати найбільшим європейським експортером нетрадиційного газу, покращуючи власний економічний рівень і допомагаючи собі і сусідам зменшити залежність від російського газу³.

Протягом попередніх років у Польщу було інвестовано 625 млн. дол., спрямованих у сферу розвідки та видобутку нетрадиційного газу. У 2012 році буровими роботами було зайнято 38 іноземних компаній⁴. Згідно з оцінкою міністра фінансів Польщі Міколая Будзановського, до 2020 року Польща інвестує близько 15,5 млрд. євро у сферу видобутку нетрадиційного газу⁵.

¹ Poll - benefits of shale gas should stay in Poland. <http://www.thenews.pl/1/12/Artykul/25474.Poll-benefits-of-shale-gas-should-stay-in-Poland>

² Unconventional Gas— a Chance for Poland and Europe? Analysis and Recommendations. – The Kosciuszko Institute. – July 2011.

³ How Poland's Shale Gas Will Transform Europe. – World Policy Journal. – September 20, 2012. <http://www.worldpolicy.org/blog/2012/09/20/how-poland%E2%80%99s-shale-gas-will-transform-europe>

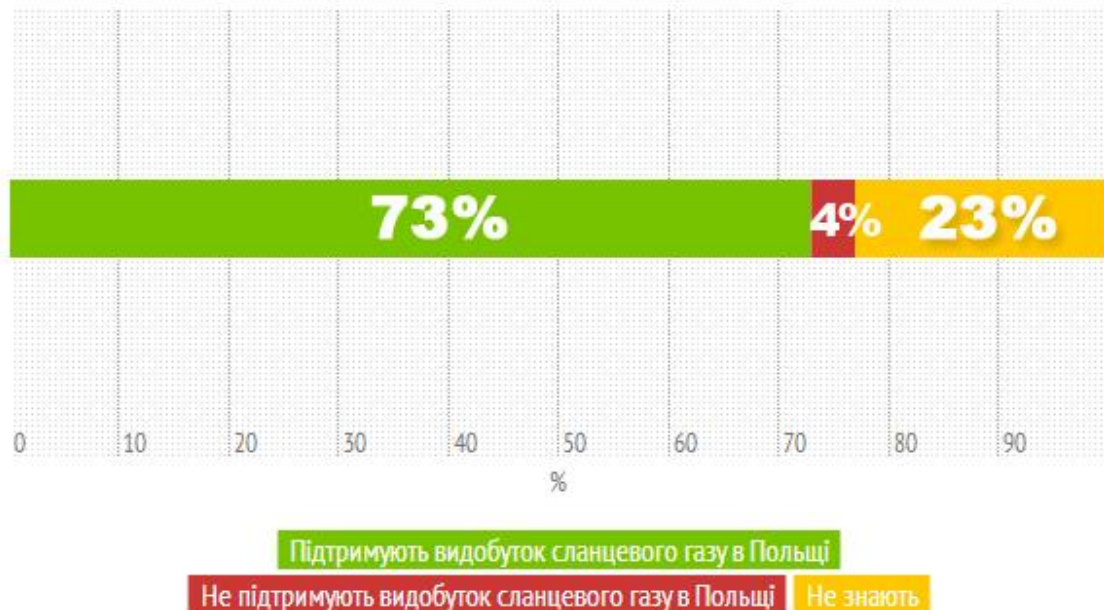
⁴ How Poland's Shale Gas Will Transform Europe. – World Policy Journal. – September 20, 2012. <http://www.worldpolicy.org/blog/2012/09/20/how-poland%E2%80%99s-shale-gas-will-transform-europe>

⁵ Poland to invest 12.5 billion euros in shale gas by 2020. – AFP. – Oct., 13, 2012 <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5iaGBCHt7YYn1w4G9e6BReng5u2fg?docId=CNG.805aa43f6fae763cf22c262a48474e46.01>

Оцінка громадянами видобутку нетрадиційного газу

Політика видобутку нетрадиційного газу має колосальну підтримку польського населення. Опитування свідчать, що майже три чверті (73%) поляків підтримують видобуток нетрадиційного газу⁶. Протилежної думки притримується лише 4%, у той час як 23% не мають чіткої позиції з цього питання. Уряд Польщі має сьогодні величезний кредит довіри від своїх громадян щодо політики в цьому напрямку.

Рис. 1: Ставлення громадян до видобутку нетрадиційного газу

Джерело: *OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011*

Поляки однозначно сприймають нарощування власного видобутку як шанс позбутись залежності від російського газу і посилити власну енергетичну безпеку. У цьому переконані 80% респондентів⁷. Експерти також наголошують, що питання видобутку нетрадиційного газу значною мірою лежить у площині національної та енергетичної безпеки, і саме тому Польща є унікальною країною, де цю діяльність одностайно підтримує і уряд, і населення⁸.

Більше половини поляків готові до того, щоб видобуток газу відбувався біля їх будинку – таких 56%⁹. Ще 23% не знають, чи погодяться на таку пропозицію. Більше половини – 67% - жителів Польщі переконані, що видобуток

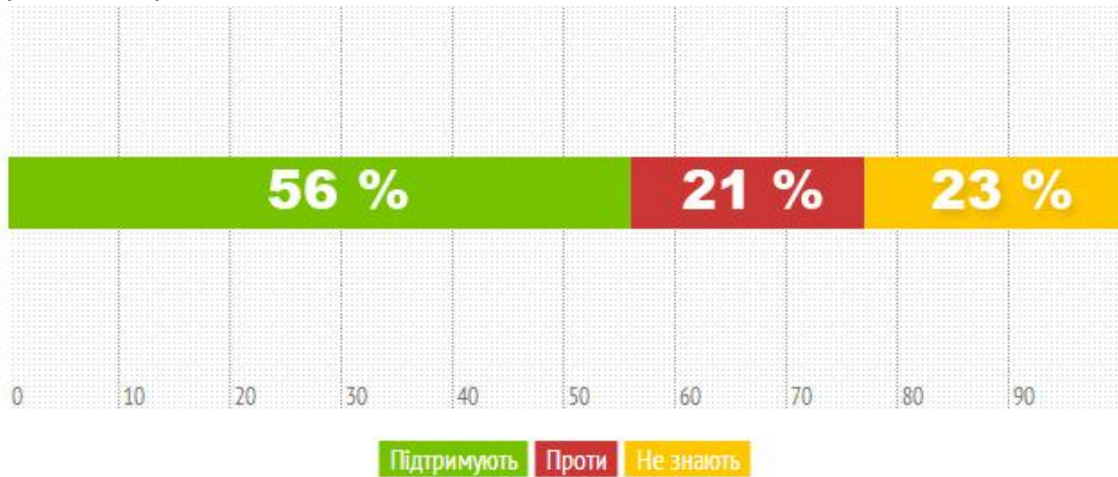
⁶ OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011

⁷ OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011

⁸ Path to Prosperity or Road to Ruin? Shale Gas Under Political Scrutiny. - Report of the Polish Institute of International Affairs. - October 2011

⁹ OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011

нетрадиційного газу є прибутковою справою, і коштуватиме менше, ніж імпортований російський газ¹⁰.

Рис. 2: Ставлення громадян до видобутку газу біля місця їх проживання

Джерело: *OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011*

У Польщі залишається високий запит на належне інформування про процес видобутку нетрадиційного газу, однак при цьому немає категоричного несприйняття цього процесу. Більше 40% опитаних респондентів вважають, що видобуток є безпечним, і 40% не можуть відповісти на це запитання¹¹. Лише 16% респондентів вважають видобуток нетрадиційного газу дещо або сильно небезпечним.

¹⁰ OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011

¹¹ OPINIONS ABOUT SHALE GAS EXTRACTION. – CBOS. – September 2011

Політика на національному та міжнародному рівні

Оскільки питання видобутку нетрадиційного газу є для Польщі резонансним, ним опікується уряд на найвищому рівні. Польський прем'єр-міністр Дональд Туск заявив, що персонально буде залучений у процес оптимізації умов для розвитку бізнесу з видобутку нетрадиційного газу. Опитування, які були проведені, показали, що громадськість підтримує таку урядову активність – більшість польських громадян висловились за більшу присутність держави у цьому процесі, щоб саме Польща як держава могла отримати вигоди з видобутку. На думку експертів, такі результати показують одну з тенденцій у публічних дебатах – про способи співпраці уряду та бізнесу, формування майбутньої політики з управління ресурсами та розподілу надходжень з їх використання¹².

Нинішня правляча партія на чолі з прем'єр-міністром Д.Туском під час виборів 2012 року використала тему видобутку сланцевого газу під час кампанії – пообіцявши створити спеціальний фонд для відрахувань від діяльності з видобутку нетрадиційного газу, який буде використовуватись для виплати пенсій у майбутньому. На думку експертів, успіхи уряду в залученні інвесторів і бурхливій діяльності в сфері видобутку стануть одним із аргументів, що сприятимуть повторному обранню уряду Д.Туска в майбутньому¹³.

Прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск

У Польщі достатньо ґрунтовна законодавча база, яка регулює видобуток вуглеводнів, у тому числі нетрадиційного газу. Як член ЄС, вона прийняла Директиви, що регулюють захист води, повітря та ґрунту; визначають хімічні речовини, що можуть використовуватись у цій сфері; визначають рамки для управління відходами¹⁴. Європейська Комісія сьогодні вивчає можливість публікації окремого рамкового документу, який би визначав умови для розвідки та сланцевого газу на території ЄС, однак при цьому не був обов'язковим до виконання кожною країною¹⁵.

---

¹² Path to Prosperity or Road to Ruin? Shale Gas Under Political Scrutiny. - Report of the Polish Institute of International Affairs. - October 2011

¹³ Poland's Shale Gas dilemma for Europe. The Independent. – 27 September 2011. <http://www.independent.co.uk/news/business/analysis-and-features/polands-shale-gas-dilemma-for-europe-2361570.html>

¹⁴ Polish Shale Gas Prospects. Center for European Policy Analysis. - December 2011. http://cepa.org/ced/view.aspx?record_id=324

¹⁵ Європейська Комісія конкретизує свою позицію щодо нетрадиційного газу. Українська Енергетика. – 29.11.2012 <http://ua-energy.org/post/27144>

Членство в ЄС визначає і інший аргумент для Польщі на користь видобутку нетрадиційного газу – це необхідність зменшувати вуглецеві викиди. 90% електроенергії сьогодні Польща генерує з вугілля, що не суттєво ускладнює їй досягнення задачі 20/20/20, поставленої Європейською Комісією. Нарощування видобутку нетрадиційного газу, який вважається набагато більш екологічним, ніж вугілля, дозволить зменшити рівень викидів у повітря, відтак, наблизить країну до виконання поставлених цілей.

На загальноєвропейському рівні Польща «оточена» в основному критичним ставленням або недовірою до процесу видобутку нетрадиційного газу. Відповідно до досліджень Chatham House, європейський газовий ринок менш перспективний, ніж американський – через меншу кількість продавців і покупців, гіршу прозорість цінової політики і високі витрати діяльності. Буріння в рамках видобутку нетрадиційного газу у Польщі досі коштує утричі більше, ніж у США – через цілу низку факторів¹⁶. Негативною новиною також стало рішення двох великих компаній – канадської Talisman Energy та американської Exxon Mobil Corp. – продати ліцензії і піти з польського ринку, після буріння двох свердловин, які мали недостатньо газу. Разом із тим, польська сторона не перестає повторювати, що ця діяльність принесе країні великі переваги.

ЧОМУ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ РИНОК ? МЕНШ ПЕРСПЕКТИВНИЙ, НІЖ АМЕРИКАНСЬКИЙ ?

**МЕНША КІЛЬКІСТЬ
ПРОДАВЦІВ
І ПОКУПЦІВ**

**ГІРША
ПРОЗОРИСТЬ**

**ВИСОКІ
ВИТРАТИ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Польська національна газова компанія PGNiG розпочала кампанію «Полум'я надії», ціль якої була зібрати якомога більше голосів на підтримку звернення до членів Європейського парламенту з проханням утриматись від дій, спрямованих на зупинку розвідки та видобутку сланцевого газу. Кампанія була запущена у

¹⁶ How Poland's Shale Gas Will Transform Europe. – World Policy Journal. – September 20, 2012. <http://www.worldpolicy.org/blog/2012/09/20/how-poland%E2%80%99s-shale-gas-will-transform-europe>

вересні 2011 року, і вже через місяць зібрала 16 000 підписів¹⁷.

Екологічний рух у Польщі не такий потужний, як, наприклад, у Німеччині чи Великобританії. Екологічні організації в Польщі час від часу виступають проти видобутку нетрадиційного газу і наголошують на загрозах, які несе ця діяльність, але їх активність є доволі низькою, а питання про те, чи видобувати газ, чи ні, навіть не стоїть¹⁸. Деякі експерти пояснюють це високою залежністю країни від вугілля, яке і так є неекологічним паливом¹⁹.

Політика на місцевому рівні

На місцях жителі Польщі не завжди позитивно сприймають роботу компаній. У містечку Стжечево (Strzeszewo) Поморського регіону жителі, зіткнувшись з шумом, великою кількістю техніки і людей, виступили проти видобутку, надіславши відповідного листа місцевим органам влади та організувавши демонстрацію за участю місцевих засобів масової інформації. Згодом вони створили формальну ініціативу, назвавши Здорова Земля Леборського Повіту (Zdrowa Ziemia Powiatu Leborskiego), яка виступила з цілою низкою запитань до органів влади та компаній – таких, як склад хімічних речовин для гідророзриву та план дій у випадку надзвичайної ситуації. Ініціатива також виступила з вимогою запровадження нової регуляторної бази, яка б гарантувала компенсацію для власників нерухомості, якщо ціни на неї впадуть, або якщо через видобуток нетрадиційного газу знизить потік туристів у регіон чи погіршиться сільське господарство. Висвітлюючи цей рух, ЗМІ одночасно визнають - місцевий уряд і компанії (у даному випадку – ConocoPhillips) намагаються постійно тримати зв'язок з місцевою громадою і виконують всі регуляторні вимоги та законодавство²⁰.

Компанії у своїх оцінках роботи в Польщі часто наголошують, що для налагодження діалогу з місцевими громадами найперше потрібно бути відкритими і чесними. Вони намагаються стати частиною громади, долучаючись до місцевих святкувань, громадської роботи, працюючи навіть з дітьми. Компанії, які працювали в туристичних регіонах Польщі наголошують, що більшу частину часу

---

¹⁷ Shale gas in Europe: revolution or evolution? – Ernst&Young. – 2011.

¹⁸ Path to Prosperity or Road to Ruin? Shale Gas Under Political Scrutiny. - Report of the Polish Institute of International Affairs. - October 2011

¹⁹ Insight: Poland's shale gas play takes on Russian power. – Reuters. - Feb 9, 2012.

²⁰ Pomorze: Seeds of Polish Shale Gas Counter Revolution. – Natural Gas Europe. - November 26th, 2012 <http://www.naturalgaseurope.com/opponents-polish-shale-gas-counter-revolution>

потрібно слухати громаду, щоб зрозуміти її пріоритети, культуру, звички, і лише тоді розпочинати діалог²¹.

Один з польських аналітичних центрів, Інститут Костюшка, серед рекомендацій для компаній називає необхідність проведення громадських консультацій перед тим, як розпочинати процес буріння. Однак, як показав досвід компаній, на організовані ними зустрічі значно більше людей приходить інших районів, ніж безпосередньо з території роботи компанії²². І при цьому всі вони наголошують на необхідності отримувати більше інформації. Сьогодні місцевий уряд уже розробляє спеціальну програму, яка дозволить створити ефективнішу модель комунікації між місцевими громадами, компаніями та органами влади, щоб забезпечити постачання необхідних знань та інформації, а також залучити компанії до більш відкритого та широкого діалогу.

²¹ З виступів учасників конференції Shale Gas Europe 2012 – 28-29 листопада 2012 р., Варшава

²² Pomorze: Seeds of Polish Shale Gas Counter Revolution. – Natural Gas Europe. - November 26th, 2012 <http://www.naturalgaseurope.com/opponents-polish-shale-gas-counter-revolution>